



**Kadına Yönelik Şiddetin Hak
Temelli İzlenmesi:
Yöntem ve Araçlar Eğitimi
Eğitim Raporu**

Ülker Şener
2-3 Şubat 2022
Bursa



İçindekiler Tablosu

İçindekiler Tablosu	1
Tablo Listesi	3
Kısaltmalar	5
Önsöz	7
Giriş	9
Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitimi'nde Ele Alınan Konular	11
Veri Toplanmasına İlişkin Öneriler	11
Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesinde Veri İhtiyacı	12
İhtiyaç duyduğumuz bu verilere nasıl erişebiliriz?	19
Şiddetin Önlenmesi için Hak Temelli İzleme, Değerlendirme ve Raporlama	21
İzleme için Yol Haritası	24
Bursa İlinde Gerçekleştirilen Kadına Yönelik Şiddetin	
Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitiminin Değerlendirilmesi	27
Katılımcıların Geri Bildirimleri	29
Hak Temelli İzlemenin Bursa'da İl Düzeyinde Gerçekleştirilebilmesi: Güçlü ve Zayıf Yönler	31



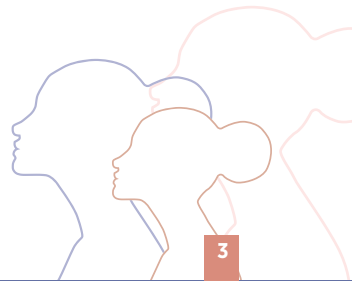
Tablo Listesi

Tablo 1 İl düzeyinde izleme

8

Tablo 2 Eğitime katılan kurumlar

16





Kısaltmalar

ASHB: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

KYŞ: Kadına Yönelik Şiddet

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

ŞÖNİM: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi

YEPP: Yerel Eşitlik Eylem Planı





Önsöz

Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitimi, UNDP Türkiye tarafından yürütülen 'Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları için Kamu Hizmetlerine Erişimin ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi'nin sivil toplum kuruluşlarına (STK) yönelik kapasite geliştirme çalışmaları kapsamında, UNDP Türkiye desteği ile Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği tarafından gerçekleştirilmiştir. Eğitim çalışması, Bursa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planında, Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği'nin Eylem Planının izlenmesi için çalışmalar yapacağına ilişkin sorumluluk almasıyla gündeme gelmiştir. Bursa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu üyeleri ve konuyla ilgili uzmanlar eğitime katılım sağlamıştır. Çalışma, Bursa ilinde bir STK'nın kamu kurumları, belediyeler ve STK'lar arasında iş birliği sağlamasına ve koordinasyon yetisi göstermesine dair iyi bir örnek uygulamadır.

Bursa'da il düzeyinde şiddetle mücadele için yapılan çalışmaların sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması İl Koordinasyon Kurulunun varlığının yanı sıra STK'ların Kurulda temsil edilmelerine ve aktif katılımlarına bağlıdır. Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği'nin yaptığı çalışma kamu-STK iş birliğinin önemini göstermiştir. Eğitim çalışmasının hemen ardından Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü koordinasyonunda Şiddet Önleme Kurulu toplanmış ve ildeki çalışmalar değerlendirilmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitimi bu anlamda önemli bir ilk olup, Bursa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulunun kapasitesini ve kamu-STK iş birliğini artırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi önem taşımaktadır. Şiddetsiz bir yaşam ancak tüm tarafların iş birliğiyle mümkün olacaktır.





Giriş

Kadınlara yönelik şiddet kadının yaşam, güvenlik ve genel olarak iyi olma halini tehdit eden ve çok boyutlu bir müdahaleyi gerektiren temel bir insan hakkı ihlalidir. Kadınlara yönelik şiddetle mücadelede çeşitli mekanizmalar kullanılabilir. Kurumsal yapılanmanın ve mevzuatın eşitlikçi bir biçimde düzenlenmiş olması, mevzuatta kadına yönelik hane içi şiddetin suç olarak tanımlanmış olması, şiddete karşı önleyici çalışmaların yapılıyor olması, şiddet yaşanması durumunda müdahale ve koruma mekanizmalarının devreye sokulması ve şiddetsiz bir hayat kurmak için kadınlara ve çocuklarına destek verilmesi bunlar arasında sayılabilir.

Türkiye’de kadınlara yönelik şiddetle mücadele çok boyutlu olarak ele alınmış, buna uygun mevzuat ve kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Ancak, oluşturulan bu yapıların, sunulan hizmetlerin istenen ya da beklenen etkiyi yaratıp yaratmadıkları, şiddetin azalmasında etkili olup olmadıkları, hangi alanlarda sorun olduğu ya da neyin iyileştirilmesi gerektiğinin tespit edilmesi önemli bir ihtiyaç olarak önümüzde durmaktadır. Kadınlara yönelik şiddetle etkin mücadele, politikaların ve hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesiyle ve etkilerinin ölçülmesiyle mümkün olacaktır. Etkiyi ölçmek izlemeye, izleme ise veriye ihtiyaç duymaktadır. Düzenli aralıklarla veri derleyerek, verileri belli periyotlarla analiz ederek politikaların ve hizmetlerin izlenmesi mümkündür. Bu nedenle 2 ve 3 Şubat 2022 tarihlerinde Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eldeki belge bu eğitimin raporudur.



Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitimi'nde Ele Alınan Konular

Veri Toplanmasına İlişkin Öneriler

Kadınlara yönelik şiddet de dahil olmak üzere herhangi bir alanda sorunların tespit edilmesi ve boyutlarının ortaya konulması veri ile mümkündür. Yaşanan sorunlara ilişkin her bir kişinin veya kurumun bir tespiti olabilir, algı olarak yaşanan bu sürecin somut gerçekliğe dönüşmesi veri olarak ifade edilmesini gerektirmektedir. Veri temel olarak aşağıdaki konularda işlev görecektir:

- Mevcut durumun tespit edilmesi,
- Politika üretim sürecinin veri temelli, somut gerçeklikler üzerinden işlemesi,
- Politika üretiminin toplumsal farklılıkları, heterojenliği, göz önünde bulundurarak yapılması,
- Önceliklerin belirlenmesi, her bir sorunun boyutunun, kapsamının ve derinliğinin tespit edilerek hem müdahale edilecek alanların önceliklendirilmesi hem de acil çözülmesi gereken sorunların görünür kılması,
- Hizmet planlaması, hizmetlerin nerede ve kime/hangi hedef gruplara yönelik olduğuna karar verilmesi ve hizmet sunum sürecinin etkin ve verimli işlemesi,
- Risk analizinin yapılması,
- İzleme ve değerlendirme sürecinin yapılandırılması, zamansal ve mekânsal karşılaştırma yapılması, politikaların/hizmetlerin etkisinin ölçülmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesi.

Verinin kadınları ve erkekleri, kız ve oğlan çocuklarını görmesi, sorunlarını ortaya koyması için cinsiyete duyarlı bir biçimde toplanması gerekir. Cinsiyete duyarlı veri birkaç nedenden dolayı önemlidir:

1. Veri cinsiyet nötr değildir. Cinsiyete duyarlı olmayan yaklaşımla veri toplanması veya analizi kadınların ve erkeklerin deneyimleri arasındaki farklılıkları görmemekte, aynı sorunu ve/veya olayı benzer biçimde yaşadıklarını, deneyimlediklerini veya etkilendiklerini varsaymaktadır. Oysa deneyim farklılıkları sorunların yaşanma biçimlerini de etkilerini de farklılaştırmaktadır.

2. Kamu politikalarının genel olarak tüm bireyleri hedeflediği ve etkilerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı anlayışı yaygındır. Yapılan araştırmalar kamunun vergi, sosyal güvenlik ve sosyal hizmet politikalarının kadınları ve erkekleri farklı biçimlerde etkilediğini göstermektedir. Bu farklılık ancak cinsiyete duyarlı veri ile görünürlük kazanabilir.
3. Kamusal hizmetlere bütün bireylerin eşit bir biçimde erişim sağladığı ve yararlandığı bir başka yanılsamadır. Sosyoekonomik durum, içinde bulunulan ilişki ağları ve cinsiyet hizmetlerden yararlanmayı doğrudan etkilemektedir. Cinsiyete duyarlı veri hizmetlere ilişkin bilginin, hizmetlere erişimin, hizmet kullanımının ve hizmet etkilerinin cinsiyete göre değişebildiğini göstererek politika ve hizmet üretim sürecine katkı sağlar.
4. Cinsiyete duyarlı veri sadece kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkları görünür kılmaz, aynı zamanda kadınlar arasındaki farklılıkları da görünür kılar. Kadınların kendi içinde homojen olmadığını, sosyoekonomik durum, sınıf, etnisite, dil ve din, yaş, çocuk sahibi olmak/olmamak, engellilik gibi pek çok faktörün kadınları kimi zaman benzer kıldığını kimi zaman ise farklılaştırdığını görünür kılar.

Özetle, cinsiyete duyarlı veri, kamu politikalarının ve hizmetlerin, kadınlar ve erkekler arasındaki ve kadınların kendi içindeki farklılaşmaları görerek oluşturulmasına ve sunulmasına katkı sağlar.

Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesinde Veri İhtiyacı

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili en güncel veriler 2014 yılında gerçekleştirilen Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmasından elde edilmiştir. Bu araştırmada veriler ulusal ve bölgesel düzeyde toplanmıştır ve ili temsil etmemektedir¹. Hem ili temsil etmemesi hem de aradan 8 yıl geçmesi nedeniyle şiddetin mevcut durumunu anlamak için bu araştırma yeterli olanağı sağlayamamaktadır.

¹ İstanbul aynı zamanda İBBS Düzey 2 bazında bölge olduğu için sadece İstanbul için il düzeyinde verilere sahiplik söz konusudur.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede veri temelli yaklaşım **politikaların ve hizmetlerin veriye dayanarak** sunulması yaklaşımıdır. Politikaların ve hizmetlerin tek tek bireylerin algıları, kişisel öncelikleri üzerinden değil ihtiyaçlar ve gerçeklikler üzerinden yapılandırılmasıdır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede veriyi anlamak, nasıl bir işlev üstlendiğini ortaya koymak için temel birkaç soruya cevap vermek gerekmektedir:

- Kadına yönelik şiddetle mücadelede veri neden önemlidir? Veri politika yapıcılara ve hizmet sunuculara hangi olanakları sağlar?
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede hangi verilere ihtiyaç duyulmaktadır?
- İhtiyaç duyulan verilere nasıl erişilebilir?

Kadına yönelik şiddetle mücadelede veri neden önemlidir?

Veri hem politikaların yapılandırılmasında hem de hizmet ihtiyacının belirlenmesinde ve planlanmasında önemli bir araçtır. Veri, uygulanan politikaların ve hizmetlerin etkisini ölçerek, sorun alanlarını göstererek ve eksiklikleri tespit ederek politikaların ve hizmetlerin mevcut durum üzerinden yapılandırılmasını sağlar. Kadınlara yönelik şiddetle mücadelede de veri, politika üretiminde, örneğin eylem planlarının hazırlanmasında, hizmet merkezlerinin yapılandırılmasında, yıllar itibarıyla değişimin görülmesinde ve değerlendirme yapılmasında merkezi bir yerde durmaktadır. Veri olmadan ifade edilen bu faaliyetlerin etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Veri Kullanımına Örnek:

Kadın Danışma Merkezi nerede hizmete açılmalı?

- Merkezi yerlerde mi (kent ya da ilçe merkezleri, temel ulaşım ağlarının yakınında, vb), mahalle düzeyinde mi?
- Eğer mahalle düzeyinde kurulacaklarsa hangi mahalle(ler)de kurulmalı?
- Mahalleye/lere karar verirken hangi değişkenlere bakılmalı?
 - Şiddetin yoğunluğu
 - Nüfus yoğunluğu
 - 0-6 yaş çocuk nüfus yoğunluğu
 - Toplu taşıma sistemi
 - Kadın yoksulluğu

Bu ve benzeri verilerin analiz edilip, değerlendirme sürecine dahil edilmesi hizmetin ihtiyaca yönelik üretilmesine katkı sağlayacaktır.

Verinin il düzeyinde etkin bir araç olarak kullanılabilmesi için il ve ilin alt kırımlarında, mümkünse mahalle düzeyinde üretilmesi gerekir. Kadınlara yönelik şiddetin mahalle düzeyinde yaygınlığının bilinmesi mekan düzeyinde müdahale araçlarının geliştirilmesinde önemlidir. Örneğin, veri kadınlara ve erkeklere yönelik farkındalık çalışmalarının hangi mekanlara/mahallelere yoğunlaşması gerektiği sorusuna cevap vermemizi mümkün kılar. Kurumsal mekanizmaların varlığı, kurumsal mekanizmaların mekânsal dağılımı, hizmet sunma düzeyleri ve hizmet süreçlerine ilişkin veriler, hizmet merkezlerine ilişkin kararları verirken önemli olacaktır. Hizmet merkezleri nerede açılmalı, hangi hizmetleri sunmalı, kapasitesi ne olmalı, mekan nasıl düzenlenmeli, çalışma saatleri veya hizmet hangi zaman aralığında verilmeli ve benzeri sorulara veriyi kullanarak cevap vermek, etkili hizmet sunumunu sağlayacaktır.

Son olarak il düzeyinde üretilen politikaların ve hizmetlerin ne kadar etkin olduklarını ancak veri üzerinden anlayabiliriz. Veri kullanılarak yapılacak dönemsel izleme ve değerlendirme çalışmaları sorun alanlarını görünür kılarak hizmetlerin geliştirilmesini ve iyileştirilmesini sağlar.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede hangi verilere ihtiyaç duyulmaktadır?

İl düzeyinde kadına yönelik şiddetle mücadelede hangi verilere ihtiyaç duyulduğu neyin izlenip değerlendirileceği ile yakından ilişkilidir.

İl düzeyinde aşağıdaki temalar çerçevesinde izleme yapılabilir.

- Şiddetin yaygınlığına ilişkin mevcut durum,
- Mevzuat uygulamaları,
- Kadınlara yönelik şiddetle mücadelede aktif rol üstlenen kurumlar ve sundukları hizmetler,
- İl düzeyinde hazırlanmış eylem planları (Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı, Belediyelerin hazırlanmış oldukları Stratejik Eylem Planları ve Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEEP), vb.).

İzlemenin odağı hangi verilere ihtiyaç duyduğumuzu, hangi verileri derlememiz gerektiğini ve veri kaynaklarını da belirleyecektir.

İhtiyaç duyulan veriye il düzeyinde var olan mekanizmalar ve onların öncelikleri çerçevesinde de cevap üretilebilir. İl düzeyinde kadına yönelik şiddetle mücadelede 2 önemli araçtan bahsedilebilir. Bunlardan ilki Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kuruludur, diğeri Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün sekreteryasını yaptığı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planıdır. Bu çerçevede kadına yönelik şiddetin bir biçimi olan çocuk evliliklerin önlenmesi için hazırlanmış olan Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları da gündeme gelebilir. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) yönetmeliği gereğince ŞÖNİM'ler, Aile İçi Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı ve Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planlarının hazırlanmasında doğrudan görevlidirler. ŞÖNİM'ler, mevcut durumda, Aile İçi Şiddetle Mücadele İl Eylem Planının hazırlanması, uygulanması ve sekreteryasını yürütmektedir. İl Eylem Planında yer alan faaliyetlerin gerçekleşme düzeyi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından belirlenen bir format çerçevesinde raporlanmaktadır. Teknik Kurul üyeleri, genellikle de ŞÖNİM, İl Eylem Planının uygulanmasından sorumlu olan kurumlardan gerçekleştirdikleri faaliyetlere ilişkin belli periyotlarla veri derleyerek Planın gerçekleşme düzeyini takip etmektedir. Bu veriler üzerinden ŞÖNİM tarafından hazırlanan İl Eylem Planı Değerlendirme Raporu her yıl Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile paylaşmakta ve İl Koordinasyon Kuruluna rapor ile ilgili sunum yapılmaktadır. Doğrudan şiddetle mücadele etmek için hazırlanmasa da belediyelerin Stratejik Eylem Planları ve toplumsal eşitliği sağlamayı amaçlayan Yerel Eşitlik Eylem Planları² da şiddetle mücadele çerçevesinde izlenebilir. Belediyeler tarafından hazırlanan YEEP'lere bakıldığında kadına yönelik şiddetin tüm planlarda ele alınan ana konulardan biri olduğu görülmektedir.

2 Bursa İl sınırları içinde Nilüfer Belediyesi tarafından YEEP hazırlanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulunun ve Aile İçi Şiddetle Mücadele İl Eylem Planının, belediyelerin Stratejik Eylem Planlarının ve YEEP'lerin izlenmesi bu mekanizmalara ilişkin verilerin derlenmesi ile mümkündür.

Eylem planları ve kurumsal yapılar hem politika üretmede hem de hizmet sunumunda önemlidir. Merkezi hükümete bağlı bu kurumlara ek olarak yerel yönetimler, belediyeler ve sivil toplumu örgütleri de kadınlara yönelik şiddetle mücadele için hizmet üretmekte, buna ilişkin mekanizmalar oluşturmaktadır. Belediyeler ve sivil toplum örgütleri tarafından farkındalık artırmaya dönük çalışmalar yapılmakta, danışmanlık hizmeti verilmekte ve sığınmaevi işletilmektedir. Kadınlara yönelik şiddetle mücadelede sığınmaevi hizmeti ŞÖNİM koordinasyonunda yürütülmektedir. Şiddet nedeniyle belediyenin ya da STK'ların danışmanlık merkezlerine başvuru yapıp, barınma talebinde bulunan kadınlar ŞÖNİM'e yönlendirilmekte ve ŞÖNİM tarafından sığınmaevlerine yerleştirilmektedir. Bu nedenle il düzeyinde ŞÖNİM-Belediye-STK iş birliği, tüm bu tarafların Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulunda yer alması, sürece dahil olması son derece önemlidir.

İl düzeyinde veri ihtiyacı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu tarafından yapılan işler, ŞÖNİM, belediyeler ve STK'ların faaliyetleri ya da Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı, belediyelerin Stratejik Eylem Planları, YEEP gerekleri çerçevesinde düşünülebilir. Sistematik olarak ve belli periyotlarla yapılacak izleme faaliyeti ile hizmet merkezlerinin faaliyetlerinin yarattığı sonuçlar, mevzuatın ne kadar etkin uygulandığı, Eylem Planlarında yer alan her bir hedefin gerçekleşme düzeyi ortaya konabilir.

İzleme çalışmasında nitel ya da nicel veri kullanılabilir. Günümüzde hakim olan anlayış nicel ve nitel verinin birlikte kullanılmasıdır. Nicel veri özellikle geniş bir alanı taramak, geniş bir alana ilişkin veri toplamak, kısacası büyüklükler görülmek istendiğinde kullanılan bir yöntemdir. Örneğin Bursa'da kadına yönelik şiddetin yaygınlığını, kadınların şiddetle mücadelede başvuracakları mekanizmalara dair bilgi sahibi olma ve bu mekanizmalara erişim/kullanım düzeylerini görmek nicel veri kullanımı ile mümkün olacaktır. Nicel veri temel olarak saha taramaları ile elde edilmektedir. Nitel veri ise hem genelin dışında kalan uç noktalara dair veri derlemek hem de her bir nicel verinin ayrıntılandırılması, derinlikli bilgi elde edilmesi ve yorumlanması için kullanılmaktadır. Örneğin Bursa'da kadınların şiddetle mücadele mekanizmalarına erişimlerinin önündeki engellerin ortaya konulması, kadınların bu mekanizmalara neden başvurmadıklarının görünür olması nitel veri kullanımını gerektirmektedir. Nitel veri derinlemesine görüşmeler, odak grup çalışmaları gibi yöntemlerle elde edilebilir. Nicel ve nitel veriler kullanılarak kentin şiddet haritası da çıkarılabilir.

Haritalama çalışması, bir mekânı ya da herhangi bir konuyu/temayı belirlenmiş göstergeler çerçevesinde analiz eden, mevcut durumu farklı yönleriyle ve ilişkisellik çerçevesinde ortaya koyan çalışmalardır. Haritalama çalışmaları hizmet ihtiyacının tespiti için yanı sıra hizmet merkezlerinin ve kapasitelerinin ortaya konulması, hizmet akış süreçlerinin görünür olması ve mevzuatın değerlendirilmesi gibi çok farklı alanlarda kullanılabilir.

İzleyen tabloda 4 izleme odağı çerçevesinde Bursa ilinde gerçekleştirilebilecek izleme çalışmasının çerçevesi özetlenmiştir.



Tablo 1 İl düzeyinde izleme

İzlemenin odağı	İzleme odağına örnekler	İl düzeyinde izlenebilmesi için yapılması gerekenler	Mevcut koşullarda il düzeyinde izlenebilir mi?
1. Şiddetin yaygınlığına ilişkin mevcut durum	Dönemsel olarak şiddetin yaygınlığının ölçülmesi	Saha çalışması yapılabilir. ŞÖNİM'de toplanan veriler, idari kayıt verileri haritalandırılabilir.	Evet, ŞÖNİM'de toplanan veriler haritalandırılabilir. Saha taraması için kaynak yaratılmalıdır.
2. Mevzuat uygulamaları	6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	Mevzuat uygulamalarına ilişkin ilgili kurumlardan geri bildirimler alınmalıdır. Mevzuat uygulamalarının sonuçları değerlendirilmeli ve raporlanmalıdır. Sorumlu: ŞÖNİM sekreteryasında mevzuata ilişkin geri bildirimleri derleyecek ve raporlayacak koordinasyon mekanizması kurulmalı ya da Kadınlara Yönelik Şiddetle (KYS) Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu bu işi üstlenmelidir.	Evet, halihazırda yapılıyor.
3. Kadınlara yönelik şiddetle mücadelede aktif rol üstlenen kurumlar ve sundukları hizmetler	Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) Belediyelerin ve STK'ların Kadın Danışma Merkezleri Sığınmaevi/Kadın konukevi Kadın ve Çocuk Büro Amirliği	Kurumların ürettiği hizmetleri değerlendirmek için öncelikle her bir hizmet için hizmet standartları belirlenmelidir. Standartların izlenmesi için her bir standart için izleme göstergeleri oluşturulmalıdır.	Hayır, bu çalışmayı yapmak için Kapasite geliştirme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. - Standartların belirlenmesine ilişkin kapasite artırılmalı. - İzleme göstergelerinin oluşturulmasına ilişkin kapasite artırılmalı.
4. Kadına yönelik şiddetle mücadele eylem planları	Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) Kadına Yönelik Şiddet İl Eylem Planı Çocuk Yaşta Eviiliklerle Mücadele Acil Eylem Planı Belediyelerin Stratejik Eylem Planları Belediyelerin Yerel Eşitlik Eylem Planı	Eylem Planını izlemek için her bir hedef için izleme göstergeleri oluşturulmalıdır. Eylem Planının etkin izlenebilmesinin sağlanması için, Eylem Planı KYS ile Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu tarafından sahiplenilmelidir. Stratejik Eylem Planları ve YEOP izlemesi için Belediye-STK iş birliği yapılmalıdır.	Evet, KYS ile Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu il düzeyinde yapılandırılmış ve Eylem Planını sahiplenmiştir. Ancak, Kurulun izleme kapasitesi sınırlı. Kurulun İl Eylem Planının izlenmesine dair kapasitesi artırılmalı. Hedef-gösterge ilişkisinin kurulması, hedeflerin tanımlanması, göstergelerin yapılandırılması düşünülebilir. STK'ların Stratejik Plan ve YEOP izleme kapasitesi artırılmalıdır.

İhtiyaç duyduğumuz bu verilere nasıl erişebiliriz?

Kadına yönelik şiddetle ilgili verilere iki kaynaktan erişilebilir:

- 1) İdari kayıtlar,
- 2) Araştırmalar ya da saha taramaları.

İdari veriler, kurumlar tarafından başvuru alma, kayıt tutma, işlem gerçekleştirme gibi idari amaçlar için toplanan verilerdir. Kadına yönelik şiddetle ilgili olarak Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı (Polis ve Jandarma), Belediye Kadın Danışma Merkezleri ve ŞÖNİM’de tutulan kayıtlar idari verilere örnek olarak verilebilir. Türkiye’de veri konusundaki temel kurum olan Türkiye İstatistik Kurumu da cinsiyete ilişkin istatistikleri idari verilerden derlemektedir.

İdari verilerin kullanımı birkaç nedenden dolayı önemlidir. Öncelikle idari verilerin etkin kullanımı, veri toplama maliyetini azaltacaktır. Başka kurumlarda halihazırda olan verilerin derlenmesi bunun için yeterlidir. İdari kayıtlı verilerin diğer bir avantajı farklı veri kaynaklarını birleştirme ve birbirleri arasında bağlantı kurma imkânı vermesidir. İdari kayıtlı verilerden üretilen cinsiyet kırılımındaki istatistiklere, Milli Eğitim Bakanlığı yıllık eğitim istatistikleri örnek olarak verilebilir³.

Cinsiyet kırılımındaki istatistiklerin üretilmesinde kullanılan bir diğer önemli veri kaynağı ise geniş kapsamlı araştırmalar veya saha taramalarıdır. İdari kayıtlardan elde edilmeyen nicel ve nitel veriler araştırmalar üzerinden elde edilmektedir. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Araştırması 2008 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Şiddete dair veri sağlayan bu araştırma ne yazık ki bir daha tekrarlanmamıştır. Oysa, şiddetin izlenmesi açısından bu araştırmanın belli periyotlarla tekrarlanması önemlidir.

Türkiye’de cinsiyete duyarlı veri elde edilmesini sağlayan araştırmaların bir bölümü şöyledir:

- Zaman Kullanımı Araştırması⁴
- Aile Yapısı Araştırması⁵
- Hanehalkı İşgücü Araştırması⁶
- Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması⁷
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması⁸

İl düzeyinde bakıldığında kadına yönelik şiddete ilişkin idari veriler ASHB-ŞÖNİM’de toplanmaktadır. Sağlık, güvenlik, adli mekanizmalara yapılan tüm başvurular ASHB’nin sistemine kayıtlıdır. Belediyelerin danışma merkezlerine şiddet nedeniyle yapılan başvurular da ŞÖNİM’e yönlendirilmektedir. Bu nedenle ŞÖNİM il düzeyinde kadına yönelik şiddet verilerinin toplandığı temel kuruluştur. Bu veriler farklı düzeylerde analiz edilerek ve haritalandırılarak politika ve hizmet üretiminde, izleme çalışmasında kullanılabilir. İl düzeyinde yapılacak çalışmaların ana bileşenlerinden birinin ŞÖNİM olması pek çok nedenin yanı sıra bu nedenle de önem taşımaktadır.

İl düzeyinde kadına yönelik şiddetle mücadelede kullanılabilecek verilerin elde edilebileceği diğer kaynak saha taramalarıdır. İdari kayıt verileri yapıları gereği talep üzerine yapılandırılmış verilerdir. Kurumlara yapılan başvurular üzerinden bu veriler derlenmektedir. Ancak şiddet söz konusu olduğunda, özellikle şiddete maruz kalan kadınların sadece %11’nin kurumsal mekanizmalara başvurduğu⁹ düşünüldüğünde, idari kayıtların şiddete dair tüm resmi vermediği, veremeyeceği açıktır. Saha çalışmaları bu nedenle özellikle mevcut durumun ortaya konulmasını sağlamak açısından önemlidir.

Saha çalışması nicel ve nitel veri derlemek için kullanılabilir. Saha çalışmasında niceliksel ve niteliksel veri toplama yöntemleri kullanılmaktadır. Edinmek istediğimiz verilerin kendisi kullanılacak yöntemleri de belirleyecektir. Geniş bir nüfusa ait temel sosyoekonomik verileri toplamak için niceliksel araştırma yöntemleri uygun bir yol iken, şiddetin birey üzerinde yarattığı tahribatı görünür kılmak niteliksel araştırma yöntemlerini zorunlu kılar.

4 <https://www.tuik.gov.tr/media/microdata/pdf/zaman-kullanimi-arastirmasi.pdf>

5 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>

6 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İşgücü-İstatistikleri-Ocak-2021-37486#>

7 <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/23338>

8 https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/yayinlar/2019_tnsa_anarapor_compressed.pdf

9 <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/23338>

Şiddetin Önlenmesi için Hak Temelli İzleme, Değerlendirme ve Raporlama

Hak temelli izleme, politikaları yapılandırma, hizmetleri iyileştirme ve insan haklarını koruma, geliştirme, güçlendirme ve hak ihlallerini önleme aracı olarak tanımlanabilir. İzleme, farklı amaçlarla yapılabilmektedir. Örneğin verimliliği artırmak, etkin kaynak kullanımını sağlamak için performansın izlenmesi, kamusal alandaki yapısal reformların etkilerinin izlenmesi, bütçenin izlenmesi bunlar arasında sayılabilir. Hak temelli izleme ise yasalarla güvence altına alınmış hakları korumak ve geliştirmek amacıyla yönelik olarak yapılan ve temel insan hakları normlarına dayanan izlemedir.

İnsan Hakları nedir?

İnsan hakları, temel özgürlüklere, hak sahipliklerine ve insan onuruna karşı eylem ve ihlallerden bireyleri ve grupları koruyan evrensel yasal güvencelerdir. İnsan hakları, her insanın haysiyetine ve değerine saygı üzerine kuruludur. İnsan hakları, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nde benimsenmiş ve devletler tarafından onaylanan bir dizi uluslararası insan hakları sözleşmesinde düzenlenmiştir.

Temel insan hakları normları, eşitlik, ayrımcılık yasağı ve insan onuruna saygıdır.

Hak temelli izlemenin temel özellikleri şunlardır:

- **Hak temelli izleme ve değerlendirme insan haklarına dayanır.** Hak temelli izlemenin dayanağı ve referans noktası insan haklarıdır. Cinsiyet eşitliğini merkezine alan hak temelli izleme çalışmasının amacı ise cinsiyet eşitliğini sağlamaya dönük hakların gerçekleşmesini garanti altına almak, eşitsizlik alanlarını görünür kılmak ve böylelikle müdahale araçlarının geliştirilmesini sağlamaktır.

Kadınlara yönelik şiddet söz konusu olduğunda hak temelli izleme ve değerlendirmenin amacı, yasaların ve yasalarda öngörölmüş haklardan şiddete maruz kalan kadınların tam olarak yararlanması, şiddet faalinin cezalandırılmasına dair yasaların uygulanmasının sağlanması ve toplumun zihninde değişim yaratarak şiddetsiz bir toplum yaratılmasıdır.

Hak temelli izlemenin amacı mevcut olan durumdan ideal olan duruma gitmek olarak da tanımlanabilir. Kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda ideal durum şiddetin tamamen ortadan kalkmasıdır.

- **Hak temelli izleme cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadele etmeyi mümkün kılar.** Cinsiyet temelli ayrımcılık yaşamın her alanında kök salmıştır. Ayrımcılıkla mücadele de doğrudan ve dolaylı ayrımcılık biçimlerinin ortaya çıkartılması ve bertaraf edilmesi esastır. İzleme, eşitsizliği ve eşitsizliklerin derinliğini tespit etmeyi mümkün kıldığı ve alınan önlemlerin ayrımcılıkla mücadelede ne ölçüde etkili olduğunu gösterdiği için cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadele etmeye katkı sağlar. İzleme ve değerlendirme faaliyetleri nereye müdahale edilmesi gerektiğini bize gösterir.
- **Hak temelli izlemenin norm ve standartları, insan hakları normları ve standartlarıdır.** Norm, belirli bir alandaki ilkeler bütünü olarak tanımlanabilir. En temel insan hakları normları eşitlik, ayrımcılık karşıtlığı ve insan onuruna saygıdır. Hak temelli izlemede izlenen alanın yapısına göre başka normlar da eklenebilir. Kadınlara yönelik şiddet söz konusu olduğunda bu 3 temel norma ek olarak Güçlenme, Şiddetsizlik, Gerekli Özeni Gösterme sayılabilir. Politikalar oluşturulurken, hizmet sunulurken bu temel normlar dayanak noktası olarak kullanılmalıdır. Örneğin sığınmaevlerinde verilen hizmetlerin Güçlenmeyi esas alması, kadınların şiddet öyküsü alınırken Gerekli Özenin Gösterilmesi bu çerçevede örnek olarak verilebilir.

Güçlenme: Kadınların hem kamusal alanda hem de özel alanda fırsatlara ve kaynaklara eşit erişimini, karar alma özgürlüklerini ve kapasitelerini gerçekleştirme olanaklarına sahip olmalarını içermektedir.

Şiddetsizlik: Şiddetin tüm biçimleriyle mücadele edilmesini, şiddet mağdurları ile çalışırken şiddetsiz bir ortam yaratılmasını, müdahale biçimleri ve araçların geliştirilmesini öngörür.

Gerekli Özeni Gösterme: Fail kim olursa olsun şiddetin önlenmesi, şiddetin yarattığı tahribatin ortadan kaldırılması için atılması gereken tüm adımların atılmasını ve şiddet mağdurları ile çalışırken ikinci mağduriyetin yaratılmaması için gerekli tüm önlemlerin alınmasını ifade eder.

- **Çoğunlukla teknik bir süreç olarak algılanan izleme ve değerlendirme çalışmaları katılımın bir aracıdır.** İzleme faaliyeti STK'lara kamu politikalarını değerlendirme imkânı sunmakta, STK-kamu iş birliğini güçlendirmektedir. Elbette bunun mümkün olması için kamunun STK'larla çalışmaya açık olması gerekir.

- **Hak temelli izlemenin konusu negatif haklar ya da pozitif haklar olabilir.**

Negatif haklar: Devletin hakların özgürce kullanımına müdahale etmemesi ve üçüncü kişilerin müdahalesini engellemesi ve kullanım alanlarının güvence altına almasıdır. Medeni ve siyasi haklar sözleşmesinde yer alan haklar; kişi dokunulmazlığı, işkence ve kötü muamele yasağı, özel hayatın korunması, din ve vicdan özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü, seyahat etme özgürlüğü, dernek kurma hakkı, toplantı, gösteri ve yürüyüş hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü, seçme ve seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı, siyasi parti kurma hakkı, kamu hizmetlerine girme hakkı, bilgi edinme hakkı vb. negatif haklara örnek olarak verilebilir.

Pozitif haklar: Toplumsal adalet ve eşitliği sağlamak için devletin müdahale etmesi ve geliştirmesi gereken haklardır. Devlet bu hakları tanımanın yanı sıra bu hakların gelişmesi için uğraşmak ve gerekli olan koşulları yaratmak durumundadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar; ailenin korunması ve çocuk hakları, eğitim ve öğrenim hakkı, kamu yararı, çalışma ve sözleşme özgürlüğü, angarya yasağı, sendika kurma hakkı, sağlık, çevre ve konut hakkı, sosyal güvenlik hakkı, vb. pozitif haklara örnektir.

Kadına yönelik şiddetin izlenmesi söz konusu olduğunda hem negatif haklar hem de pozitif haklar üzerinden izleme yapılabilir.

- **Hak temelli izleme planlanmış bir faaliyettir.** İzlenecek alanın ve bu alanın nasıl bir yaklaşımla izleneceğinin belirlenmesi, hedeflerin tanımlanması, izlemeye ilişkin faaliyetlerin planlanması, veri toplanması ve verilerin analiz edilip raporlanması gerekir.
- **Hak temelli izleme, kamu kurumları uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri tarafından yapılabilmektedir.** Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu izleme yapan kamu kurumlarıdır. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi çerçevesinde hazırlanan ülke raporları uluslararası izleme çerçevesinde ele alınabilir. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği tarafından hazırlanan Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Raporu 2019-2020 STK’ların yaptığı çalışmalara örnek olarak verilebilir.

Hak temelli izleme şu alanlarda katkı sağlar:

- Politika geliştirme
- Hizmetleri iyileştirme
- Hak ihlallerini önleme
- Farkındalık yaratma
- Savunuculuk faaliyetlerini destekleme

İzleme için Yol Haritası

1. **İzleme değerlendirme çerçevesinin oluşturulması:** İzleme yapacak örgütlerin/STK'ların genel çerçeveye ilişkin ortaklık oluşturması önemlidir. Genel çerçevenin belirlenmesi, bu konuda ortaklaşmanın sağlanması amaç, yöntem, yol ve araçlar konusunda açıklık sağlayacaktır. Genel çerçeveyi oluşturmak için aşağıdaki sorulara kapsamlı cevaplar üretilmelidir.

- KYŞ izlemesine neden ihtiyaç duyuyoruz? Neden yapmalıyız? Kendi ilimizde yapacağımız böylesi bir izleme çalışması sorunun çözümüne nasıl bir katkıda bulunur?
- Neyi izlememiz gerekiyor, neyi izleyelim? KYŞ konusunda toplanan verileri derleyip yıllık karşılaştırmalar mı yapalım? Bu konuda yapılan faaliyetleri mi izleyelim? Kurumların çalışmalarını, iş yapış biçimlerini mi izleyelim?
- Uygulama sürecini mi izleyelim, elde edilen sonuçları mı? Uygulama sürecinin, diğer bir deyişle, KYŞ konusunda çalışan kurumların izlenmesinde bütçeleme, kaynak dağılımı, personel planlaması, etkinlik planlanmasının izlenmesi yapılabilecek mi? Olanaklar ve zorluklar nelerdir?
- İzlemeyi kim yapacak, izleme yapacak örgütlerin kapasiteleri yeterli mi, hangi alanlarda kapasite artırımına ihtiyaç duyuyorlar? Rol ve sorumlulukları neler olacak?
- İzleme sürecinde STK, kamu kurumları ve yerel yönetimlerle iş birliği yapma olanağı var mı? Bu olanaklar nasıl yaratılabilir?

2. **İzleme yapacak ekibin oluşturulması:** İzlemenin etkin bir biçimde yapılması ve sonuçlarının yaygın bir biçimde kullanılması, bilinirliğinin artması ekip çalışmasını zorunlu kılmaktadır.

Ekip çalışması farklı deneyimlerin ve uzmanlık bilgisinin bir araya gelmesi açısından önemli olduğu kadar çalışmanın geniş bir kesim tarafından sahiplenilmesi, farklı kurumların gündemine girmesi açısından da önemlidir. KYŞ izlemesi konusunda ekip oluşturulurken

- KYŞ ve kadının insan hakları konusunda bilgiye sahip,
- Cinsiyet eşitliğini benimsemiş,
- İzleme ve raporlama konusunda bilgi ve deneyime sahip,
- Ortaklıklarda/müştereklerde buluşma niyetinde olan,
- Farklı kurumlarla birlikte çalışmaya açık olan örgütlerden ve kişilerden oluşmasına dikkat edilmelidir.

3. **Mevcut durumun analizi ve temel alınacak referans noktalarının tespit edilmesi:** KYŞ izlemesine başlarken “şu an neredeyiz, hangi noktadayız?” sorularına cevap üretilmelidir. Mevcut durumun ne olduğunun bilinmesi, hedeflerin belirlenmesini sağlayacaktır. Mevcut durumu ortaya koymak için cevabı aranabilecek birkaç soruya aşağıda yer verilmiştir.

- KYŞ’nin yaygınlık düzeyi nedir? KYŞ nerelerde, hangi kesimlerde yaygın? Neden?
- KYŞ ile ilgili hangi kurumsal yapılanmalar var? Bunlar hangi işleri yapıyor?
- KYŞ ile ilgili özelleşmiş hizmetler var mı? Hizmetler kimler tarafından nasıl üretiliyor? Hizmetlerden yararlanma koşulları nelerdir? Hizmetlere erişimin önünde engeller nelerdir? Hizmet standartları nelerdir?

4. **İzleme göstergelerinin belirlenmesi:** Gösterge, mevcut koşulları ortaya koymak, içinde bulunulan durumu tanımlamak, politika üretim sürecinde yol göstermek, zaman ve mekân bağlamında karşılaştırma yapmak, izleme ve değerlendirmede bulunmak için kullanılan araçlardandır. Gösterge KYŞ söz konusu olduğunda mevcut durumu, gidişatı ve ideal duruma ne kadar mesafede olduğumuzu gösterir. Bu nedenle göstergenin ilgili, açık ve doğrulanabilir olması gerekir. Göstergeler “İstenen sonuca ulaşıldı mı?” sorusuna cevap vermelidir. Göstergeler hem negatif hakların izlenmesi hem de pozitif hakların izlenmesi için kullanılabilir. Göstergeler girdi, çıktı, performans, sonuç göstergeleri olarak sınıflandırılabilir.

Girdi göstergeleri; kullanılan kaynağı göstermektedir. KYŞ izlemesi söz konusu olduğunda KYŞ ile mücadele için ne kadar kaynak/bütçe ayrıldığı, bu konuda çalışan personel sayısı ve yeterlilik düzeyleri, kurumsal yapılanmaların oluşturulup oluşturulmadığı ve bu kurumların altyapısına dair unsurlar **girdileri** ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, girdi göstergeleri bir işin yapılması için gerekli olan altyapı ve insan kaynağına işaret etmektedir.

Sonuç göstergeleri; faaliyetlerin sonuçlarını ölçmek için kullanılmaktadır. KYŞ’de yıllar itibarıyla meydana gelen değişim, kurum hizmetlerinden yararlananların güçlenme ve kendi hayatlarını kurma düzeyleri bu kapsamda sayılabilir.

Performans göstergeleri; verimliliği ve etkililiği ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Kullanılan kaynak ile elde edilen sonuç arasındaki ilişkiyi kurmaktadır. Bazen kaynak tahsis edildiği halde kaynaklar gerektiği biçimde kullanılmadığından beklenen sonuçlar elde edilmemektedir.

Sonuç göstergeleri ise yapılan çalışmaların yarattığı sonuçlara odaklanmaktadır. KYŞ düzeyinde meydana gelen değişim en önemli sonuç göstergesidir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planlarının şablonları ASHB tarafından belirlenmektedir, tüm illerde aynı format kullanılmaktadır. Bursa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları 2017-2020 ve 2022-2025 incelendiğinde temel sorunun şablonda izleme göstergelerine yer verilmemiş olması olduğu görülmektedir. Hedefler tanımlanmış ancak bu hedeflerin gerçekleşme düzeylerinin nasıl ölçüleceğine, izleneceğine dair göstergelere yer verilmemiştir. Bu nedenle öncelikle Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı Şablonunun gözden geçirilmesi, yeniden yapılandırılması gerekmektedir.

Bursa 2017-2020 dönemini kapsayan plan ile 2022-2025 dönemini kapsayan plan karşılaştırıldığında planların hedeflerinin tanımlanmasında farklılaşmaya gidildiği görülmektedir. İlk dönem planda nicel veriler üzerinden hedefler tanımlanırken, ikinci planda nicel veriler yerine genel hedeflere yer verilmiştir. Bu durum ikinci dönem planın izlenmesini güçleştiren bir husustur.

Bursa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı 2017-2020 değerlendirme raporu Valiliğin web sayfasında herkesin erişimine açıktır. Şeffaflık açısından önemli bir uygulama olduğunun altı çizilmelidir.

5. **Veri kaynaklarının tespit edilmesi ve veri derlenmesi:** Her bir gösterge için veri kaynaklarının tespit edilmesi, verinin kimden temin edileceğinin bilinmesi gerekir. Türkiye’de temel veri kaynağı kamu kurumlarıdır. Yukarıda veri kaynaklarına ilişkin bilgi verilmiştir.
6. **Raporlama:** İzleme faaliyeti kapsamında gösterge verilerinin derlenmesi ve tablolştırılması izleme yapmak için yeterli değildir. Her bir göstergenin ne anlama geldiğinin tartışılması, analiz edilmesi ve raporlanması gerekir. Bulgular geçmişteki verilerle karşılaştırmalı bir biçimde raporlanmalıdır. Böylelikle zaman içindeki değişim ve eğilimler ortaya çıkabilir.

İzleme sonucunda hazırlanan raporun, alanda değişim yaratması için ilgili mercilere iletilmesi ve savunuculuğunun yapılması gerekir. Savunuculuk herhangi bir konuda değişim yaratmak için yapılan çalışmaların bütünü olarak tanımlanabilir.

Herhangi bir alanda izleme yapabilmek için izleme faaliyetini süreklileştirmek gerekir. Tek seferlik yapılan çalışmalarla mevcut durum ortaya konulabilir. Zaman içinde gerçekleşen değişimi görmek için izleme faaliyeti süreklileştirilmeli, sonuçlar mutlaka raporlanmalı ve paylaşılmalıdır.

Bursa ilinde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planının Raporlama çalışması öncesinde de ifade edildiği üzere ŞÖNİM tarafından yapılmaktadır. ŞÖNİM raporlama sürecinde Eylem Planının uygulanmasında sorumluluğu olan kurumlardan bilgi talebinde bulunmaktadır. Kurumlardan zamanında cevap gelmemesi, ŞÖNİM'in kurumlardan veri derlemek için yoğun bir emek ve çaba sarf etmesi raporlama döneminde yaşanan temel sorundur.

Bursa İlinde Gerçekleştirilen Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitiminin Değerlendirilmesi

Kadına Yönelik Şiddetin Hak Temelli İzlenmesi: Yöntem ve Araçlar Eğitimi 2-3 Şubat 2022 tarihinde Bursa'da 2 grup halinde düzenlenmiştir. Eğitimin hedef grubunu Bursa KYŞ Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulu üyeleri oluşturmakla birlikte, şiddet alanında çalışma yürüten kurumlardan uzmanlar da eğitime davet edilmiştir. Ocak 2020 yılında yayınlanan İçişleri Bakanlığı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesinde, KYŞ Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurullarının altı çizilmiştir. Bu kurulların il ve ilçelerde en yüksek mülki amirin başkanlığında toplanacağı ve kurumlar arası koordinasyonu ve iş birliğini sağlayacağı, kadın dernekleri, sivil toplum örgütlerinin de kurumda temsil edileceği ifade edilmiştir. Eğitimin hedef grubunu Kurul üyeleri oluşturmakla birlikte, Kurulda yer alan kişilerin bizzat eğitime katılmadığı, ilgili kurum adına temsilcilerin katılım sağladığı görülmüştür. Bu katılım, kurum kapasiteleri açısından önemli bir kazanım olmakla birlikte, gelecekte, benzeri eğitimlere Kurul üyelerinin de katılımı tavsiye edilmektedir.



İki grup halinde gerçekleşen eğitime 22 kurumdan 61 uzman katılmıştır. İlk grupta 33, ikinci grupta 28 kişi yer almıştır. Eğitime katılım sağlayan kurumlar izleyen tabloda yer almaktadır.

Tablo 2 Eğitime katılan kurumlar

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV)
Cumhuriyet Başsavcılığı	Denetimli Serbestlik İl Müdürlüğü
Bursa Barosu	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
İl Emniyet Müdürlüğü	Bursa Büyükşehir Belediyesi
İl Jandarma Komutanlığı	Yıldırım Belediyesi
İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Nilüfer Belediyesi
İl Sağlık Müdürlüğü	Osmangazi Belediyesi
İŞKUR İl Müdürlüğü	Bursa Teknik Üniversitesi
İl Göç Müdürlüğü	Uludağ Üniversitesi
İl Müftülüğü	Mor Salkım Kadın Dayanışma Derneği
İl Nüfus Müdürlüğü	KADEM



Katılımcıların Geri Bildirimleri

Katılımcıların eğitime ilişkin görüşleri eğitimin sonunda hem sözlü olarak hem de Değerlendirme Formu aracılığıyla alınmıştır.

Sözlü ve yazılı değerlendirmelerde öne çıkan görüşler aşağıda sunulmaktadır:

1. Bu eğitimden önce kadınlara yönelik şiddet konusunda temel bir farkındalık eğitiminin yapılması, özellikle temel kavramların birlikte gözden geçirilmesi ve ardından hak temelli izleme ile devam edilmesi
2. Eğitimin alt başlıklarının ayrıntılandırılması, her birinin tek tek ele alınması
Örneğin: Veri nedir? Veri toplama yöntemleri nelerdir? Veri nasıl yaygınlaştırılabilir ve yaygınlaştırılırken nelere dikkat edilmelidir? Cinsiyet eşitliğine duyarlı planlama nasıl yapılır? gibi konularda daha ayrıntılı eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır.
3. ŞÖNİM ve İl Kurulunun yanı sıra Belediyelerin kadınlara yönelik şiddetle ilgili yaptıkları çalışmaların gündeme gelmesi
4. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon Kurulu üyelerine KYŞ İl Eylem Planı İzleme eğitiminin verilmesi
5. Şiddetle mücadelede aktif rol üstlenen kurumların kadına yönelik şiddet konusunda yaptıkları faaliyetleri birbirlerine aktarabilecekleri uygun ortamın sağlanmasıdır.

Değerlendirme Formunda katılımcıların 11 görüşe ilişkin değerlendirmeleri 5'li skala kullanılarak alınmıştır. 50 Form üzerinden yapılan değerlendirme çalışmasında:

- Katılımcıların tamamı “Eğitimin hedefleri açıkça dile getirildi” ve “Eğitim programında yer alan alt başlıkların hepsine eğitim çalışmasında yer verildi” görüşlerine **kesinlikle katıldığını** ve/veya **katıldığını** belirtmiştir.
- Katılımcılardan 49'u “Eğitim için hazırlanan sunum yeterliydi” derken; 1 katılımcı bu konuda **kararsız** olduğunu ifade etmiştir.
- Katılımcıların 44'ü “Eğitim için hazırlanmış zaman planı uygundu” görüşüne **kesinlikle katıldığını /katıldığını** ifade ederken 6'sı bu konuda **kararsız** olduğunu belirtmiştir.
- 50 katılımcının 47'si “Eğitim boyunca tüm sorulara tam ve açık cevaplar verildi” ifadesine **kesinlikle katıldığını /katıldığını** söylerken 3'ü **kararsız** olduğunu belirtmiştir. Yine “Eğitim boyunca katılımımız desteklendi” görüşüne **kesinlikle katıldığını/katıldığını** belirten katılımcı sayısı 48 iken 2 katılımcı bu konuda **kararsız** olduğunu belirtmiştir.
- “Eğitim, hak temelli izlemeye ilişkin kapasitemi arttırdı”, “Eğitim, kadına yönelik şiddeti izleme konusunda kapasitemi artırdı”, “Eğitim, izleme araçlarına ilişkin bilgimi artırdı” ve “Eğitimde öğrendiklerimizi uygulamaya geçirebileceğimizi düşünüyorum” ifadelerine ilişkin 46 katılımcı görüşü bildirmiştir.
 - Katılımcıların 42'si “Eğitim, hak temelli izlemeye ilişkin kapasitemi artırdı” görüşüne **kesinlikle katıldığını ve/veya katıldığını** belirtirken, 4 katılımcı **kararsız** olduğunu, 1 katılımcı bu görüşe **katılmadığını** ifade etmiştir.
 - “Eğitim, kadına yönelik şiddeti izleme konusunda kapasitemi artırdı” görüşüne 42 katılımcı **kesinlikle katıldığını ve/veya katıldığını**, 2 katılımcı **kararsız** olduğunu 2 katılımcı **katılmadığını** belirtmiştir.
 - “Eğitim, izleme araçlarına ilişkin bilgimi artırdı” ifadesine 46 katılımcının 45'i **kesinlikle katıldığını ve/veya katıldığını** belirtirken, 1 katılımcı bu görüşe **katılmadığını** ifade etmiştir.
 - “Eğitimde öğrendiklerimizi uygulamaya geçirebileceğimizi düşünüyorum” görüşüne 42 katılımcı **kesinlikle katıldığını ve/veya katıldığını** belirtirken 3'ü **kararsız** olduğunu ve 1'i **katılmadığını** söylemiştir.

Değerlendirme formlarında ifade edilen görüşler katılımcıların uygulamaya dönük daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyduklarını ve bu konuda kapasite artırma faaliyetlerinin düzenlenmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Özellikle Eylem Planının politika belgesinden öte, hedefleri açıkça tanımlanmış bir belge olarak yapılandırılması, sistematik ve veri temelli izleme metodolojisi oluşturulması, izleme göstergeleri üzerine çalışılması bu kapsamda düşünülebilir.

Hak Temelli İzlemenin Bursa'da İl Düzeyinde Gerçekleştirilebilmesi: Güçlü ve Zayıf Yönler

1. **Kapsayıcılık ve katılımcılık:** Kadınlara yönelik şiddete ilişkin **politikaların** ve mücadele/müdahale mekanizmalarının etkin izlenebilmesi için, her ilde konuyla ilgili paydaşların sürece katılımı sağlanmalıdır. İllerde yapılandırılmış, hem kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin hem de şiddet alanında çalışma yürüten STK'ların içinde yer aldığı KYŞ Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulları izleme çalışmasının sorumluluğunu üstlenmek için uygun kurumsal mekanizmalardır. Bursa ilinde böylesi bir Kurulun varlığı ilin kadına yönelik şiddetle mücadelede politika geliştirmesinde, hizmet sunumunda, izleme çalışmaları yapmasında temel güçlü yönüdür. İzleme çalışmasını gerçekleştirmek için kurumsal mekanizmalar kurmaya, bunun için emek/zaman harcamaya gerek bulunmamaktadır.

Bursa eğitiminde katılımcılar, STK'ların ve Belediyelerin Kurulda temsil edildiklerini ifade etmişlerdir. Ancak kurulların daha kapsayıcı olabileceği ve STK'lar ile daha etkin iş birliği gerçekleştirebileceği belirtilen görüşler arasındadır. Alınan geri bildirimlere dayanarak yerel yönetimlerin şiddetle ilgili yürüttükleri çalışmalara STK'ların dahil edilmesinin sağlanmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Kurulun, planlama ve eylem planı izleme kapasitesinin artırılması gerektiği de düşünülmektedir.

Farklı aktörlerin izleme çalışmasına katılımı, farklı deneyimlerin görünmesini, çalışmanın tüm paydaşlar tarafından sahiplenilmesini sağlayacağı gibi, kurumlarda hesap verilebilirlik yaklaşımının yerleşmesini/güçlenmesini de sağlayacaktır. Kurulun etkin bir mekanizmaya dönüşmesi için STK'ların katılımı desteklenmelidir.

2. Başlangıç noktası olarak KYŞ ile Mücadele İl Eylem Planı: İl düzeyinde kadına yönelik şiddet izleme çalışması, KYŞ Mücadele İl Eylem Planının izlenmesi ve sonuçlarının kamuoyuyla paylaşılmasıyla başlanabilir. İl Eylem Planının etkin bir biçimde izlenebilmesi için her bir hedef için izleme göstergeleri belirlenmelidir. Bursa'daki eğitim kapsamında 2017-2020 ve 2022-2025 Bursa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planları incelenmiştir. Her iki Eylem Planında da temel eksiklik bu Eylem Planlarının izlenmesine el verecek izleme göstergelerine yer verilmemiş olmasıdır. Eylem Planlarının revizyonu yapılırken her bir hedefi izlemeye imkan verecek izleme göstergelerine yer verilmesi gündeme alınabilir. KYŞ Mücadele İl Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulunun önceliklerinden biri olması gerektiği değerlendirilmektedir.
3. Hak temelli izleme ve değerlendirme çalışması şeffaf yürütülmelidir. Bu nedenle KYŞ Mücadele İl Eylem Planı izleme sonuçları raporlanmalı ve kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Rapor sonuçları kamuoyu ile paylaşırken kullanılan dile dikkat edilmesi ve herhangi bir grubun veya mekanın damgalanmasına neden olunmaması kilit önem taşımaktadır. Halihazırda KYŞ İl Eylem Planlarının izleme ve değerlendirme sonuçları kolayca erişebilir değildir.
4. Bursa'da il düzeyinde eksikliği duyulan temel konu hizmet merkezlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesidir. Halihazırda ŞÖNİM, Kadın Danışma Merkezleri, sığınmaevi vb. yapılanmaları izlemek ve değerlendirmek Kurulun gündeminde ve Bursa Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planının hedefleri arasında yer almamaktadır. Hizmet merkezlerinin uygulamalarının izlenmesi, hizmetin iyileştirilmesi açısından önemlidir. İlerleyen dönemlerde İl Eylem Planı revize edilirken bu ihtiyaç göz önünde bulundurulabilir.



Acil Başvuru Hatları

Mor Salkım Şiddet Hattı 7/24	0531 033 88 44
Mor Salkım Kadın Da(ya)nışma Merkezi (Nilüfer Dernekler Yerleşkesi)	0 224 451 99 20
Mor Salkım Kadın Da(ya)nışma Merkezi (Anatolium AVM)	0531 033 88 44
Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Sosyal Destek Hattı	ALO 183
Polis İmdat	ALO 155
Jandarma İmdat	ALO 156
Acil Yardım Hattı	ALO 112
İnsan ticareti mağdurları Acil Yardım ve İhbar Hattı	ALO 157
Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER)	ALO 177
Sosyal Yardım Hattı	ALO 144
KADES	
Bursa Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	0224 223 19 26
Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) 7/24	0224 223 03 68
Bursa Barosu Kadın Hakları Merkezi	0224 223 28 23 / 0533 439 15 79
Bursa Barosu Adli Yardım Bürosu	0224 223 51 29
Ankara Barosu Gelincik Merkezi 7/24	444 43 06
Nilüfer Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi	0224 452 52 13 – 452 82 14



Bu Eğitim Sonuç Raporu, UNDP Türkiye "Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları için Kamu Hizmetlerine Erişimin ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi" kapsamında hazırlanmıştır. Bu yayında ifade edilen görüşler yazara aittir ve UNDP, Birleşmiş Milletler ve ilişkili kuruluşlarından herhangi birinin görüşlerini yansıtmamaktadır.